

Nieuwsbrief Personen- en Familierecht December 2008

“Erfrecht in vogelvlucht”

Inleiding

In onze nieuwsbrieven is tot op heden alleen aandacht geschonken aan onderwerpen die betrekking hebben op een echtscheidings situatie.

Een aantal advocaten van onze sectie is echter ook regelmatig betrokken bij geschillen over de afwikkeling van nalatenschappen. De nauwe samenwerking met het notariaat is daarbij een voordeel.

Hieronder worden in vogelvlucht enkele erfrechtelijke onderwerpen besproken die vaak aanleiding geven tot gerechtelijke procedures.

Uitleg van testamenten

Het per 1 januari 2003 in werking getreden erfrecht heeft onmiddellijke werking en is dus van toepassing op nalatenschappen die na die datum openvallen. Als een testament echter **voor** 1 januari 2003 is opgesteld, komt het regelmatig voor dat het testament wordt beheerst door de regelgeving van voor 1 januari 2003. De bedoeling van erflater en omstandigheden waaronder erflater zijn/haar testament heeft opgesteld spelen daarbij een rol zegt art 4: 46 BW. De bedoeling van erflater is meestal niet te achterhalen en in procedures blijkt ook dat de erfgenamen daar vaak een eigen (en voor hen gunstige) interpretatie aan geven. Een rechter is dan ook in het algemeen heel terughoudend om af te wijken van de tekst van het testament.

Een uitzondering is Rb Haarlem die in maart van dit jaar moest oordelen over een testament dat door een ongetrouwde vrouw in 1980 was opgemaakt en waarin zij haar broer als enig erfgenaam aanwees. De vrouw trouwt vervolgens in 1993 en was in de (onjuiste) veronderstelling dat het testament daardoor was komen te vervallen. De vrouw overlijdt en de broer maakt jegens de achterblijvende echtgenoot aanspraak op zijn erfdeel. De rechtbank oordeelde dat bij de vrouw sprake was rechtsdwaling ten aanzien van het verval van het testament door haar huwelijk en verklaarde dat aan het testament geen gevolgen konden worden verbonden. Een aantal brieven van de vrouw en getuigenverklaringen leverden het bewijs van de bedoeling van de vrouw. Tegen deze uitspraak is door de broer Hoger beroep ingesteld.

Aanvaarding van testamenten

Als een nalatenschap openvalt is het niet meteen duidelijk wat de omvang daarvan is. Het is in dat kader altijd verstandig om de nalatenschap **beneficiair** te aanvaarden. Een negatieve boedel raakt de erfgenaam dan niet, in tegenstelling tot de situatie dat “zuiver” is aanvaard.

Aan een zuivere aanvaarding zijn geen eisen gesteld. Integendeel, als een erfgenaam daden van aanvaarding verricht (bijv rekeningen betalen, inboedel verdelen) kan hij niet meer beneficiair aanvaarden en is hij voor een eventueel tekort van de boedel aansprakelijk.

Een erfgenaam die zuiver had aanvaard en met een tegenvallende boedel werd geconfronteerd door een waardedaling van effecten, kwam in de problemen omdat er grote legaten moesten worden uitgekeerd en de boedel daarvoor onvoldoende saldo had. Art 4:123 BW biedt de mogelijkheid om legaten te laten wijzigen of opheffen in geval sprake is van onvoorziene omstandigheden. Een onvoorziene waardedaling van effecten is echter niet aan te merken als een wijziging van omstandigheden die wijziging of opheffing van de legaten rechtvaardigt, aldus de rechtbank.

Een beneficiaire aanvaarding had dit kunnen voorkomen.

Informatie en Executeur

Veel geschillen tussen erfgenamen en legitimarissen hebben betrekking op het verstrekken van informatie over het vermogen van de erflater.

Daar is eigenlijk geen reden toe, want in boek 4 is in diverse artikelen bepaald dat erfgenamen (art 4:16 BW), andere wettelijk gerechtigden (art 4:39 BW) en onterfde legitimarissen (art 4:78 BW) recht hebben op alle inlichtingen en bescheiden die nodig zijn om de omvang van hun erfdeel te bepalen. De daarmee samenhangende kosten kunnen in bepaalde omstandigheden ten laste van de boedel worden gebracht.

Die informatie kan dus ook betrekking hebben op de periode voor het overlijden.

Als in het testament een executeur is benoemd, ligt de verplichting om op verzoek informatie en bescheiden te verstrekken bij hem. Hij hoeft echter pas rekening en verantwoording af te leggen bij het einde van zijn taak en dus niet tussentijds. Dat laatste wordt nogal eens vergeten.

De taken van een executeur worden meestal in het testament vermeld en komen er in het algemeen op neer dat hij de nalatenschap moet beheren en schulden van de nalatenschap moet voldoen. Hij kan dan niet zelf de nalatenschap gaan verdelen.

Op verzoek van een of meerdere erfgenamen kan een executeur door de kantonrechter worden ontslagen. Volgens de wet zijn daarvoor gewichtige redenen nodig, maar in de praktijk is gebrek aan vertrouwen in de executeur voldoende gebleken voor ontslag. Er kan echter alleen een andere executeur worden benoemd, indien die mogelijkheid in het testament is opgenomen !

Als dat niet het geval is, leidt ontslag van de executeur tot de situatie dat alle erfgenamen samen bevoegd zijn. Indien echter de nalatenschap beneficiair is aanvaard geeft de wet de mogelijkheid een vereffenaar te laten benoemen.